

ЗАМАН

Газета издаётся на балкарском языке с 1924 года

Интернет-версия: zamankbr.ru

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ
ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА
КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

КъМР-ни Башчысы

Магъаналы объектлени кърүүлүшларын ахырына жетдирирге борч салыннганды

КъМР-ни Башчысыны кърүүлүш болжаллы халда толтурган **Казбек Коков** КъМР-ни Правительствоосуна кьаууму, районланы бла шахар округланы администрацияларыны таматалары бла кезиулю кенгешни бардыргъанды. Анда сёз жер-жерли бюджетлени толтурууну, миллет проектлени регион кесеклерин кьурауну юсюнден баргъанды эмда энергоресурсла ючюн тэлеуле не халда болгъанларына кьаралгъанды.

Сюзюлген темагъа кёре КъМР-ни Правительствоосуна Председатели **Мусукланы Алий**, КъМР-ни Правительствоосуна Председатели биринчи орунбасары **Мурат Керефов**, КъМР-ни Правительствоосуна Председатели орунбасары – инфраструктура эмда цифралы айнуу министры **Владимир Болотков** селешгендиле. Кенгешге дагъыда «Газпром Межрегионгаз Нальчик» ООО-ну баш директору **Александр Цыплухин**, «Кабалкэнерго» АО-ну оноучу директоруну кърүүлүгүн толтурган **Муаед Канаметов** кьатышхандыла.

Жууукъ заманда тамамларга керек болуккъ ишлени

араларында билим беруу, саулуку сакълау, культура эмда спорт объектлени талайын кърүүлүшларын ахырына жетдириу, жолланы бла транспортну, оператив службаланы кьыш кезиуге хазырлыкъларын тинтиу, шахарлада бла элдеде тазалыккыны жалчытыу артыкьда магъаналыгъа саналгъандыла.

Алайды да, Нарткъалада, Ташлы-Талада, Прохладный-де, Аргуданда, Акъ-Сууда школаны, сабий садланы, спорт комплекслени ишлеу эмда жангыртуу, юлени арбазлары, адамла солугъан жерлени рапандырыу, республиканы районларында онбир маданият юйге бла адамла солугъан арагъа тынгылы ремонт этиу ишле бошала турадыла.

Хайрыланылгъан энергоресурсла ючюн жыйылгъан борчну тэлеуге энчи эс бурулгъанды. Тийишли мадарланы хайырындан газ, ток ючюн хаккыны тэлеу игиленгенди. Быйылны башындан бери ол жаны бла керюмдюле 77,7 эмда 91,6 процентге жетгендиле. Республикалы эмда жер-жерли бюджетледен ахча бла жалчытылынган уч-

режденияла газ, ток ючюн да заманында эмда толусунлай тэлейдиле.

Алай, саулай алгъанда, КъАбарты-Малкъарда ол жаны бла халны иги жанына толусунлай тюрлендирирге алыкьа кьолдан келмегенди. Жылыу эмда электроэнергия бла жалчытхан мюлклени ырыскы онглары осаллай кьалады, оборудованилары, сетьелери бек тозурагъандыла. Бёлюмге тынгылы инновациялы эмда инвестиция проектле керек болуп турадыла.

Жыйылыуда Правительствоу кьауумуна, администрациялары башчыларына, «Газпром межрегионгаз Нальчик» ООО-ну эмда «Кабалкэнерго» АО-ну оноучуларына ЖКХ-ны системасын аз-аздан жангырта барыуну кьыйматлы амалларын тарбаргъа, республиканы халккы хайырланган энергоресурсланы ёлчмелерин болгъанларындан эсе кёп керюзтген кезиулени болдурмазгъа, мардаланы бла тэлеулени ачыкь болууларын жалчытыргъа кереклиси кьаты эсгертилгенди.

Ахыры 2-чи бетдеди.

ТЮБЕШИУЛЕ

Финанс-экономика жаны бла бирге ишлеуно кенгертиуню юсюнден селешингенди

КъАбарты-Малкъарны Башчысыны кърүүлүгүн болжаллы халда толтурган **Казбек Коков** Сбербанк ПАО-ну Юг-Запад банкыны таматасы **Евгений Титов** бла тубешгенди. Ала финанс-экономика жаны бла бирге ишлеуно кенгертиуню, банкны республиканы социал программаларын толтуруугъа кьаташыуну, баш магъаналы инвестиция эмда

инфраструктура проектлени ахча бла жалчытыуну юсюнден селешгендиле.

Ушаккыни кезиуонде дагъыда гитче эмда орталыкь предпринимательликке келлендириуню эмда себеплик этиуню, банк халккьа этген жумушланы кёбейтиуню эмда качестволарын кётюруноуно амаллары сюзюлгендиле.

Тырныауузда тау-металлургия комплекс бла байламлы проектни толтурууну амалларын сюзюлгендиле

Тюнене Нальчикде КъМР-ни Башчысыны кърүүлүгүн болжаллы халда толтурган **Казбек Коковну**, «Ростех-Развитие бизнеса» ООО-ну баш директоруну орунбасары **Олег Черновну** эмда «Ростех-Развитие бизнеса» ООО-ну баш директоруну орунбасары «Эл-брус тау-магъадан комбинат» ООО-ну баш директору **Игорь Ушаковну** ишти тубештирилген болгъанды. Аны кезиуонде Тырныауузда вольфрам-молибден магъаданны кьазып эмда жарашдырып башлауну проектни толтурууну амаллары сюзюлгендиле.

Тубештириуню башлай, КъАбарты-Малкъарны оноучусу проект кьуру республикагъа угъай, саулай Россей Федерациягъа да стратегия магъаналы болгъанын, кьыралны кьорууланы-промышленность комплексин сырьё бла жалчытыргъа, алай бла экономиканы бийик технологиялы бёлюмюну ресурсла жаны бла жалынчакьсыз этерге онг берлигин чертип айтханды. «Ростех» кьырал корпорацияны эм аны «Ростех-Развитие бизнеса» компаниясыны баш инвесторлача проектге кьатышханларда магъаналы шартха санагъанды.

Бирге улуу иш бардырылгъанды. Энди этген муратларыбызгъа толусунлай жетер, белгилеген ишлерибизни келишдирилген планлагъа эмда тохташдырылгъан болжаллагъа кёре тамамлар ючюн кьолдан келгенни аямазгъа керекди, дегенди **Казбек Коков**.

Россейни Президенти **Владимир Путин** 2016 жылда ноябрьде РФ-ни Правительствоосуна Тырныауузда вольфрам-молибден магъаданны кьазып эмда жарашдырып башлауну проектине таман кьараргъа, ол санда ахча кьоранчларынын тергерге эмда анга кёре оюмун билдирирге буюргъан эди. Жер тубюнде байлыкъланы хайырлануу жаны бла федерал агентство конкурс бардыргъанды да, анда «Ростех» предпритиясы «Эл-брус тау-магъадан комбинат» ООО хорлагъанды.

Кьырал корпорацияны баш экспертлери ишни ёлчмемин тохташдырып муратда магъадан болгъан жерлени тинтгендиле, производство объектлени халларын да кёргендиле. Алары шартлары техника-экономика сылтаула эмда проект-смета документация хазырлана туруп хайырланнгандыла.

Регионда конфессияланы араларында келишиулюкню кючлендириуге — энчи эс

Казбек Коков тюнене Нальчикде баш межгитде болгъанды, аны намаз этилуучо отуларына кьарагъанды, КъМР-ни Муслийманларыны дин управлениясыны басма бла байламлы бёлюмюно иши бла шагъарейленгенди. ДУМ-ну таматасы **Хазратали Дзасежев** бла да тубешгенди. Аны бла ушаккыни кезиуонде регионда конфессияланы араларында келишиулюкню кючлендириуге

бла айнытуугъа энчи эс бурулгъанды.

Ол кюн окуяна **Казбек Коков** Имам **Абу Ханифа** атлы Шимал-Кавказ ислам университетде да болгъанды. Анда окуу кьалай бардырылгъаныны юсюнден вузун ректору **Чочайланы Шарифуддин** айтханды. Бу мекямын конференц-залы, библиотекасы, лингафон эмда компьютер класслары да бардыла.

Жазылыу-2019

«ЗАМАН» бла бирге болугъуз!

«Заманга» 2019 жылны биринчи жарымына жазылыу андан ары бардырылады.

Ана тилибизде чыкьгъан газетге сиз энгитта да жазылырсыз, аны алырсыз, окъурсуз, ол хар биригизни керти хапар айтыучусу, эсли кенгешчиси, огъурлу сёз негеригиз болуп турур деп ышанабыз.

Жазылыуну алты айгъа багъасы - 612 сом 78 капек.

Бизни индексбиз - 51532

ЖЫЙЫЛЫУ

Иги жанына тюрлениуле болганлыкыга, тынчайып кыалырга алыкка сылтау жокьду

КъМР-ни Жарыкъландыруу, илму эмда жаш тёлнюно ишлери жаны бла министрствосунда республиканы Правительствосунда Акъылбалыкь болмагъанланы ишлери эмда аланы эркинликлерин къоруулау жаны бла комиссияны уллу жыйылыуу болгъанды. Аны КъМР-ни Правительствосунда Председателини орунбасары **Грант Мовсисян** бардыргъанды. Ишине уа Къабарты-Малкъарны Башчысында сабийни эркинликлери жаны бла уполномоченный **Светлана Тлинова**, саулу къыялау министри **Марат Хубиев**, спорт министри **Ислам Хасанов**, прокуратураны, ич ишле органланы, жер-жерли администрацияланы башчыланланы орунбасарлары, бир-бир жамауат эмда дин организацияланы келечилери да къатышхандыла.

Жыйылыуда Нальчикни администрациясы акъылбалыкь болмагъанланы ишлери жаны бла бёлюмюно тамата-

балаларына артыкь сакь болмагъанлары да бек къайгы этдиреди,-деп, Созайланы Мариям анга шагъатха бир юлго келтиргенди.

Аутизмден ауругъан сабий 11-чи этажда терезе ауузунда сөөлип, юсюнде кийимлерин теше тургъанын кёргенле болушлукь чакъыргъандыла. Аны «Намыс» социал-реабилитация арагъа элтирге тышгенди. Юйюр энчи эсепге алыннганды, аны бла специалистле ишлейдиле.

Докладчы жамауат организацияла бла бирге ишлеу да хайыр келтиргенин чертип айтханды. «Тиширюланы шахар совети бла бирге бардырылгъан «Ана – насыплы сабийлики мурдору» деген проектни хайырындан тапсыз кылыкълары юйюрлени тогузусун тозетирге къолдан келгенди. Аллай юлголе дагъыда бардыла. Сёз ючюн, «Юйюр неден да сыйлыды» деген акцияга кёре 110 сабийге, ол санда социал къоркъуулу болумда тургъан 22

дыла, ата-анала кеслерини борчларын къалай толтургъанларына дайым къаралады, керек болса, алкогольизмден бакъдырырга, иш табаргъа, медицина тинтиуледен ётерге да болушлукь этилиди. Беш жыл мындан алгъа кийирилген аллай амал кесини хайырын бергенди. 2013 жылда эсепте 72 сабий бла 95 бала жашагъан 44 юйюр тургъан эселе, бюгюнлюкде аллай юйюрлени саны 19-гъа, акъылбалыкь болмагъанланы араларында аманлыкь этгенле уа 34-ге дери азайгъандыла.

Былайда сёзге КъМР-де МВД-ны жамауат низамны сакълау жаны бла полициясыны таматасыны орунбасары **Роберт Керёфов** къошулгъанды. Ол, Прохладный шахарда бла районда иги жанына тюрлениуле эсленгенликте, акъылбалыкь болмагъанла этген аманлыкъланы саны кёплей къалгъанын чертгенди.

Мухадин Афаунов а Лескен районда осал кылыкълары хар сабийге бла юйюрге профилактика иш энчи халда бардырылгъаныны хайыры уллу болгъанын айтып, анга юлго да келтиргенди. Сёз ючюн, муниципал комиссияны эсебинде болгъан юйюрден бир жашчыкь жангыдан спорт школгъа жюриуп башлагъанды эмда КъМР-ни грек-рим тутушуудан биринчилигинде экинчи жер алгъанды. Аны жетишиллери, итинулюгюн да эсге алып, Москвагъа спорт школгъа жибергенди.

Муниципал комиссияны дагъыда бир къыйматлы амалы – эсепте болгъан юйюрге жерле бёллюге себеплик этюдо. «Ол аланы къолайлыкъларын кётюрюрге болушмай къалмайды. Быйыл аны хайырындан юч юйюр эсепден кетерилгенди», -дегенди Мухадин Афаунов.

Ольга Полиенко уа Май районда акъылбалыкь болмагъанла мурдарлыкь этгенлеринден сора, комиссия, окуу юйюлде ишлегенле, башха жууаплы адамла да не мадарла этгенлерини юсюнден айтханды. Алай Грант Мовсисян андагы комис-

сияны ишине артыкь ыразы болмагъанды, ол тийишлесица ишлесе эди, аллай бедилшиликге къалмаз эди,дегенди. «Сизни борчугъуз неди? Терсине тайгъанланы не къадар кёбюн тюз жолгъа салыргъады. Аны ючюн кече-кюн демей ишлерге, ол жаны бла сынауугъуздан башхала да юлго алырча этерге борчлуусуз. Мен оюм этгенден, осал кылыкълары, кыйын болумгъа тышген хар юйюр бла энчи ишлерге керекди. Биз аны хар жыйылыуубузда да айтабыз. Осал кылыкълары сабийлени санап турур кереклиси жокьду, аланы къаллай бирин тюз жолгъа салгъансыз, аны ючюн не мадарла этгенсиз – ма ол соруулагъа жууапны сакълайбыз биз.

Жер-жерледе жетишимли спортчуланы, иги окугъан школчуланы, студентлени, жаш алимлени, артистлени да юйретиу-ангылатуу ишге не къадар кёп къатышдырыгъыз, андан хайыр чыкьмай къаллыкь туюкюлдю», -дегенди ол.

Светлана Тлинова уа акъылбалыкь болмагъанланы ишлери жаны бла комиссияны бла Наркология диспансерни арасында халлагъа эс буруп, Самара областыны ол жаны бла сынаууна къараргъа чакъыргъанды. Быйыл опека органда ишлегенден тарыгъула бютюн кёп келгенлерин туура этип, комиссияла башха ведомстволаны борчларын кеси бююнларына алмазгъа керек болгъанларын къаты эсертгенди, юйюрге бла ишлегенлени энчи билимлери болургъа тийишлени да белгилегенди.

Жыйылыуда айтылгъан оюмлагъа, туура этилген шартлагъа кёре муниципал комиссияла тийишли буйрукъла берилгенди, бир-бир министрстволагъа бла ведомстволагъа, шахар округланы бла муниципал районланы билим беруу управленийларына эсертюле этилгенди. Ала барысы да протоколну проектине кийирилгенди.

ДАЛХАТЛАНЫ Марзият.
Суратланы автор алгъанды.

сы **Созайланы Мариям**, Прохладный шахарны, Лескен эмда Май районланы администрацияларыны башчыланланы орунбасарлары **Лариса Клешня**, **Мухадин Афаунов**, **Ольга Полиенко** сёлешгенди эмда акъылбалыкь болмагъанла, осал кылыкълары юйюрге бла ишлеу ала хайырлангъан амаллары не хайыр бергенлерини, ишни андан да иги бардырырга не зат чырмагъаныны юсюнден да айтхандыла.

-Нальчик шахар округда муниципал комиссия, дайым рейдле къурап, кыйын болумгъа тышген, кеслерин тапсыз жюрютен, къолайсыз жашагъан юйюрлени ачыкълыйды. Бюгюнне 54 сабий къоркъуулу болумдады, аладан беши республикалы наркология диспансерни эсебиндеди, социал болушлукь керек болгъан 52 юйюрге 146 бала ёседи. Жарысугъа, сакъат, къыялу сабийлери бла юйюрге бютюн асламдыла. Бир-бир ата-аналаны

балагъа, ырыскы болушлукь этилгенди», -деп билдиргенди ол.

Аны бла бирге шахар администрацияны келечиси юйден кетип айлангъанла, ичиге, наркотиклеге берилгенле алыкка кёп болгъанларын эсертгенди. Аны себепли профилактиканы кюлендирге, кыралны жанындан бютюн уллу къайгырыу болургъа кереклисин чертгенди. «Тапсыз кылыкълары юйюрлени заманында ачыкълауа чырмау этген сылтаудан бири - Республикалы наркология диспансерде эсепге тышген ата-аналаны юсюнде информацияны бизге бермегенлериди, федерал законодательство эркин этмейди деп», -дегенди ол.

Лариса Клешня уа алада комиссия энчи амал бла ишлегенин билдиргенди. Анга кёре эсепте тышген сабий бир специалистге буюрулады да, ол аны тозетиу ючюн жууаплы болады. Кыйын юйюр бла ишлеуге уа психолог да къошула-

РАЙОН КЪАЙГЪЫРУУЛА

Кемчиликлени къысха заманда кетерирге буюрулгъанды

Кёп болмай Черек районну башчысы Муртазланы Борис элени, администрацияны бёлюмлерини таматарлары да къатышуулары бла ишчи кенгеш бардыргъанды. Жыйылыуда кётюрюлген проблемаладан

бири элде эркинликсиз къуралгъан свалкала бла байламлы болгъанды. Мониторингни эсеплерине кёре, ачыкълангъан бузукълукъланы эллени таматарларына эки юннюн ичинде кетерирге буюрулгъанды.

Къалгъанлагъа да бу жаны бла тири кюреширге кереклиси айтылгъанды.

Кенгешде Къашхатауда ёксюз сабийлеге юй ачыну юсюнден сёлешингенди. «Единая Россия» партияны «Шахар болум» деген программасыны чеклеринде не мадар этилгени сюзюлгенди, элдеде межгитле ишлеуно юсюнден да айтылгъанды. Эллени администрацияларыны таматарлары бу жаны бла бардыргъан ишлерини юсюнден отчёт этгенди. Ахырында Муртазланы Борис тамамланырга керек жумушланы заманындан кеч къалмай толтурурга буюргъанды.

МАГОМЕТЛАНЫ Сулейман.

Туристлени саны он процентге ёсерин сакълайдыла

Быйыл Элбрусда лыжаллада учаргъа суйген туристлени саны он процентге кёп болушлукь, деп билдиреди курортну таматарлары.

- Былтыр бизде 160 минг адам солугъанды. Быйыл аланы саны он процентге кёп болур деп ышанабыз. Болсада къоркъурча шартла бардыла. Сёз ючюн, бюгюнлюкде кырал инвестицияланы хайыры бла Чеченде курортла ишле-

недиле, Карачай-Черкесде да «Архыз» айный барады.

Бусагъатда Элбрусха туристлени 45 проценти Москвадан бла аны тийресинден келедиле. Минги тауага чыгъаргъа суйгенлени арасында уа тыш къыралланы келечилери да аслам бардыла, -дейди «Курорт Элбрус» акционер биригиуно таматасы Беккаланы Хыйса.

Белгилеу

Республикалы сабий-реабилитация «Радуга» ара бу кюнледе кесини 30-жыллыгын кыуанчлы белгилегенди. Анга аталып орта кюн бардырылган жыйылыуға КъМР-ни Парламентини Социал политика, уруну эм саулык сакълау жаны бла комитетини таматасы **Хусейн Кажаров**, «Профсоюз организациялары биригиую» союзу председатели **Фатимат Амшокова**, КъМР-де Адамны эркинликери жаны бла уполномоченный **Зумакуъланы Борис**, КъМР-ни саулык сакъ-

Ариу алгышла, ёхтемлендирген эм кёллендирген саугъала

лау министри **Марат Хубиев**, МЧС-ни Къабарты-Малкъарда Баш управлениясыны таматасы **Михаил Надежин**, «Роспотребнадзору» таматасы **Жирслан Пагов**, башха министерстволаны бла ведомстволаны келечилери, спонсорла да келгенди.

Къонакъла бек алгъа «Радуга» турган кызычыкъла бла жашчыкъла юретиучолери бла ишлеген затладан къуралгъаны, араны айнуу жолундан хапар билдирген кёрмючлеге къарагъандыла, ызы бла хант столлагъа чакъырылгъандыла. Аланы эм

реабилитация арада ишлегендени да КъМР-ни уруну эм социал къоруулау министри **Асанланы Алим** алгышлагъанды. «Радуга» иш къалай къуралгъаныны, аны жетишилери юсюнден да директору **Ляна Эрнстова** тынгылы хапар айтханды.

Ол башчылыкъ этген коллективде ишлерин билген, суйген чынтты специалистле урунганларын чертгенди. Ара кенгерге, мында балалагъа берилген болушлыкъ аслам бола баргъанын, ол Россей Федерацияда быллай учреждениланы араларында биринчилени санында болгъанын, келген

сабийлеге багъуу бла чекленип къалмай, ала кеслерин юйлериндеча сезерча этууге да уллу эс бурулгъанын белгилегенди.

Байрамны бардыгъанла да отуз жылны ичинде этилген тюрлениуленни юсюнден шартла келтиргенди. Араны алгъынны таматаларыны, ала каллай жангылыкъла кийиргенлерини, кёп жылланы мында ишлеп, дунияларын алышханланы да атларын уллу хурмет бла эсгергенди.

Къайсы байрамлада да айырмалылары саугъалау тереде. Бу жол да алай болгъанды. Окъутуу бёлюмю таматасы Глашланы **Зухура КъМР-ни** Правительство-суну, производство бёлюмю башчысы **Светлана Иванова** КъМР-ни Парламентини сыйлы грамоталарына тийишли болгъандыла. Дагъыда иги кесек адам министрстволаны бла ведомстволаны грамоталары, ахча бла да саугъалангандыла. Аланы араларында Залийханланы **Мадина**, Темуккуланы **Назифа**, **Борис Хацук**, **Хабидат Тарчокова**, **Марина Маргушева**, дагъыда башхала бар эдиле.

Ол кюн алаамат концерт программа да кёргюзтюлгенди. Искусстволаны Шимал-Кавказ институтуну студентлери, «Шагди» сабий тепсеу ансамбль да усталыкъларын аймагъандыла. Юбилей ингир **Къулийланы Къайсынны** «Мамырлыкъ эм кыуанч сизге, саула!» деген назмусун айтыу бла бошалгъанды.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.
Суратланы автор алгъанды.

АКЦИЯ

Ангылаулыкъ, тэюзюмлюк бла сабырлыкъ – мамырлыкъны жолу

«Террорчулыкъгъа угъай де!» деген акцияны чеклеринде Жанхотияны Маданият июнюнде «Биз Кавказны сабийлерибиз, дуняда мамырлыкъ болсун» деген жаш тёлё фестиваль болгъанды. Анга Тырныауздан, Лашкутадан, Кёнделенден, Заюковдан да школчула къатышхандыла. Ары Бахсан районну администрациясыны башчысыны орунбасары **Андзор Ахобеков**, билим берiu управленияны таматасы **Тамара Абрегова**, Элбрус районда ич ишлени органларыны ветеранларыны советини таматасы **Байкъазылыны Назир**, Жанхотия бла Заюково эллени таматалары **Заурби Хамурзов** бла **Гумар Кармоков**, школланы келечилери эм башхала чакъырылгъандыла.

Бек алгъа Кавказда жашагъан миллетлени, аланы адетлерини, жашауларыны юсюнден кысыкса хапар билдирилгенди. Окъуучула миллет кийимлени, ашарыкъланы да кёргюзтгенди. Ызы бла жаш

артистле жырла айтып, тепсеп жыйылгъанланы кыуандыргъандыла. Къонакъла Малкъарда жангы келген келинге тюбеген адетни да кёргюзтгенди, саугъала да юлешгенди.

Андзор Ахобеков башха миллетлеге ариу кёзден къараргъа сабийни гитчеликден юретириге,

арада байламлыкъланы кючлендирип барырга кереклисин, быллай жыйылыула анга ахшы юлгю болгъанларын белгилегенди.

Ахырында фестивалны кыурагъанла аны мындан арысында да бардыра турлулкъларын билдиргенди.

Шимал Кавказ кюн сайын

Рамзан Кадыров - Бахрейнде

Чеченни башчысы Рамзан Кадыров Бахрейнде аны королью **Хамад ибн Иса Аль Халиф** бла тюбешгенди. Ала ол кыралны Россей Федерация эмда Чечен бла байламлыкъларын андан ары айнытуу амаларын сюзгенди. Рамзан Кадыров **Хамадха** Россейни Президенти **Владимир Путинден** салам бергенди. Король а, анга ыразылыгын билдире, россейли башчыны **Жууукъ** Кюнчыгышда даражасы жюрюгенин, аны Сирияда кыуагъаны тохтатууда да магъанасы уллу болгъанын, бу регионда халкъла аралы болум жалаанда аны хайырындан игилене баргъанын чертгенди.

Даражалы форумгъа хазырланадыла

Грозныйде Шимал Кавказны басма органларыны 6-чы форумуну кыурау комитети бу кюнледе ол даражалы жыйылыуға хазырланууну эмда аны бардырууну онгларын сюзгенди.

Быйыл форум халкъла аралы магъананы тугъарыккъы, анга тыш кыралланы келечилери да къатышырыккъыдыла. Битеу да Грозныйге 700-ден аслам адам келликди, аладан 200-сю экспертле бла спикерле болуккъыдыла.

Инвесторланы

кыошумчулыкълары бла

Къарачай-Черкесни «Архыз» курортунда эки компания 500-ден аслам жери болукъ къонакъ юйле ишлер умтулдула. Аны юсюнден Туризм-рекреациялы энци экономика зонаны Къарачаулараны советини жыйылыуунда айтылганды, деп билдиреди «Шимал Кавказны курортлары» компанияны пресс-службасы. Инвесторла кеслерини проектлерине 470 миллион сомдан артык бёлюрге хазырдыла.

Дагъыстандан Туркменигъа – паром бла

Дагъыстан бла Туркменистан келир жылны **Дакичи** жарымында, Каспий экономика форум башлангынчы, паром жол ачар умтулдула. Алгъа Махачкъаланы бла Туркменбашини араларында байламлыкъла кыураалыккъыдыла. Ол шахарланы араларында битеу да сегиз паром жюрюрюкюдо. Экспертле «Север - Юг» эм «Запад - Восток» халкъла аралы транспорт коридорда жюкле ташыууну онглары бек уллу болукъларын белгилегенди.

Онг берiu

Мени биринчи бизнесим» деген халкъла аралы конкурсха заявкала алыу 10 декабрьге дери барлыккъы. Анга къатышырга суйгенлерин Шимал-Кавказ федерал округу регионларындан беш мингден артык студент бла школчу билдиргенди.

Конкурс «Россей – уллу онглары болган кырал» деген билим берiu платформаны проектлеринден бириди. Анча хорлагъанлагъа предпринимательликде биринчи атлагла этерге болушуруккъыдыла, Плеханов атлы россейли экономика университетде окъургъа аллыккъыдыла, сыйлы саугъала да берликдиле.

Жерни тюбюнде – эрттегили сахар

Ингушетияда федерал жолну тапландыруу бла кюрешген ишчиле аны тюбюнде скифлени заманындагы некропольну ачыккълагъандыла. Ол 30 гектар чакълы бирни тутады, кесинде уа обала жюзле бла саналадыла. Къабырла бла бирге мал союулган къангала, мужура чюйле бла кыошун сауутла табылгъандыла.

Аланланы тарыхы – ингилиз тилде

Шимал Осетияны Коста Хетагуров атлы университети келир жангы окъуу жылда Аланияны тарыхындан специалистлени хазырлауда ингилиз тилини программасын хайырланып башларыккъы. «Бизни илму тинтиулибизни юсюнден тыш кыраллада да хапарлы болсала сюебиз. Специалистлерибиз осетин эмда ингилиз тиллени профессионал халда билселе, ол муратыбызгъа жеталлыккъыбыз, – дегенди вузну ректору **Алан Огоев** ТАСС-ха.

Информагентстволаны билдирулерине кёре **ТЕКУЛАНЫ Хауа** хазырлагъанды.

ЮБИЛЕЙ

Театрыбызны жарык жулдузу

Окбурга талпыныу

Биттирланы Маканы кызы Абидат, КъМР-ни сыйлы артисткасы, бизни профессионал актёрларыбызны биринчи төлөкөрүндө. Ол жюз жыл мындан алда Огъары Холамда тууганды. Жарсыуга, ючжиллыгында анасы дунясын алышып, кызыкык атасы бла квалганды. Ол баласы билим алырын, жангы жашауга келишип жашарын бек суйгенди, элде школ ачылганда, аны ары биринчиледен болуп элтгенди.

Ол кезиуде элдеде асламында төрт неда жетижиллык мектепле болгандыла. Аланы саны жыйырма бешге жетгенди. «Къарахалк» газет былай жазганды: «Малкварда Холам элде жаш адамланы билимге талпыгъанлары эсленип турады. Каникулла болгъанлыкыга, ала устазларыны юйюне жюриоп окуйдула».

Ма ол сабийледен бири Биттирланы Абидат эди. Ол жети классны бошоп, рабфака устазга окбурга Нальчикде Ленинчи окууу шахарчыкыга барганды.

1940 жылда 26 октябрьде профессионал малквар театр ахыргы сагъынылган белгили испанлы драматургну пьесасы бла биринчи театр сезонун ачханды. Абидатха бу оюнлада уллу рольла жетмегенди. Аллаи кесекчике толу сыфат къурай билген тынч туюлюду, алай хар бир артистге да бек керекли ышанды. Ма, сёз ючюн, орус сахнада, кинолада Лия Ахеджаковача уста ойнаган азды. Аны не гитче эпизодлары да кёзге урунадыла, эзде къаладыла. Бизде да Биттирланы Абидат алай болганды. Аны сахнада жашауда ча сыфат къурай билгенни аны бла ишлеген режиссёрла, нёгерлери да белгилегенди.

Юзюлген умутла

Энди къурала келген театрыбызга Уллу Ата журт уруш бла аны ызындан келген кёчгюнчюлюк уллу халеклик салгандыла – фахмулу жашланы асламысы фронтха кетип, тишируула кеслери квалгандыла. Ол заманда ала театрыбызны сакълар ючюн къл-

Нальчикге келтиргенди. Ол артист нёгерлери Ахкёбекланы Фатимат, Залийханланы Тамара, Кючмезланы Бахсанукъ, Кючмезланы Шарифа, Кючюкланы Магоммет, Махийланы Зоя, Уяналаны Баблук, Геляланы Налбийке бла жангыдан сахнага чыккыганды.

Аланы биринчи спектакльлери Боташланы Иссаны «Таулада танг жарыйды» деген пьесасына кёре салыннганды. Ол 1958 жылда 9 апрельде кёргюзюлгенди. Анда Биттирланы Абидат сокъур тиширууну ойнаганды. Гитче эпизод болса да, ол сыфат къараучуланы эслеринде квалганды.

Кёз жашла келтирген сыфатла

Ол жыллада малквар труппа, Къулийланы Къайсын кёчюрюп, Коста Хетагуровну «Фатима» поэмасына кёре спектакль салырга дегенде, аны режиссёру Евгений Склярёв Абидатха кызыладан бирини ролюн бергенди. Ол уллу туюлю эсе да, фахмусу бийик болгъанын кёргюзгенди. Андан сора да, актриса К. Гольдонини «Къонак юйюне иеси», Къараланы Солтанны «Аманатха – хынат», Мухамед Шагапсоевни «Айуу терили батыр», Боташланы Иссаны «Солтанны къадары», Гогольну «Къатын алыу», Алихан Токаевни «Киеулюк» деген пьесаларына кёре салыннган спектакльде да ойнаганды.

Ол сахнада къурагъан сыфатланы арасында бек аламатха Маммеланы Ибрагимни «Сюймеклики поэмасында» Мисирхан саналады. Мында актриса терен оюну бла къараучуланы эслерин кесине бурганды. Аны къадарына жарсып, кёпле кёз жаш төкгендиле бизни театрда.

Тёлерме берликчигими. Башхасын ала эсенг да,

Алма кибинликчигими, – дей келип, тобукъланып, Хамаланы этегинден туттады. Ол а: «Тёлерик эсенг, къачанды да?» – деп, аны артха тюртюп, этегинден айырырга керек эди. Омар а, алай этмей, кесини юсюнде халатын тешип: «Ма, муну ючюн эле эсенг, санга береме, бар, айланма ызымдан», – деп, Абидатны юсюне атды. Ол, аз да абызырамай, ролюндан да чыкмай, халатны алып, тапчык чулгуп, тобукъларыны тубюне салды да, андан ары ойнады.

Спектакль бошалгъандан сора: «Омар, Аллахынг ючюн энди хар заманда алай эте тур. Къуру къангалагъа тобукълансам тобукъларым ауругъан этеде», – деп тиледи. Алай бла ол оюннга кирип квалды».

Огъурлулукъ

Жашуу жанын алгъанда, Абидатны адамлыгыны, халаллыгыны,

Миллет сахнага жол

1934 жылда республиканы башчылары миллет театрлары къурарга оюну этгенди, аны толтурууну кългъа алгандыла. Москвадан белгили режиссёр Илья Судаков, комиссия бла келип, Луначарский атлы театр институтда малквар студияда окутургъа деп, тау элге айланып, отуз жаш адамны сайлаганды. Аладан бири Биттирланы Абидат болганды. Ол Судаков бла тубешген кюнюн, уллу режиссёрга барырга аны Акъайланы Къасым кёллендиргенин, суююп эсгергенди.

Кёлленген жашлагъа бла ариу кызылагъа уллу Москва кыучакъ ачып тубегенди. Аланы анда дуня усталыкъларын белгилеген устазланы кълларында окбурга, театрлагъа жюрирге, уллу артистледен юйренирге онглари болганды. Ала кеслерин миллет студияланы араларында сыйлы белгиге саналган кызыл вымпелни бир кишиге ычындырмагандыла. Аланы бир къаууму ол кезиуде алыннган «Александр Невский», «Волга, Волга» кинофильмге къатышхандыла. Жомакъча эди студент жыллары.

Биринчи спектакльле

Ара шахарда окугъанла 1940 жылда къайтхандыла юйлерине. Ала биргелерине юк уллу диплом иш келтиргенди: Мольерни «Скапенни хыйлалары», Вс. Ивановну «Бронепоезд 14-60» эм Лопе де Веганы «Къыйшаданын». Аланы малквар тилге Къулийланы Къайсын кёчюргенди. Ол юч оюн бизни артистлибизни хар бирини фахмусун, усталыгын ачык этгенди.

ларындан келгенни аймагандыла: кысыха оюнчукла салып, аланы госпитальлада, окопла къазган жерледе, элдеде кёргюзюп, малквар, орус тилде да ойнап айлангандыла. Дагыда концерт халда назмула, чамла айтхандыла.

Душман кирген юч айны ичинде труппаны иши тохтагъан эди. Ол кезиу озгъанлай а, артистлибиз жангыдан ишлеп, элге жюриоп башлагандыла. Таулу халкыны ата журтундан сибирини аллында ала «Аршин мал алан» деген азербайджан комедияны салырга хазырлана болгандыла, алай ачы сюрдюю ол умутну да юзгенди.

Абидат кёчгюнчюлюкде Къазахстанга тюшгенди. Анда уллу гидроэлектростанция ишлене тура эди да, кёчгюнчюлене ары сюрденди. Хунерли кызы бухгалтерни болушлукъчусу, эсепчи болганды анда. Артада къурулушу битгенден сора ол станцияда оператор болуп ишлегенди. Иги уруннганы ючюн кёп махтаулагъа, сауыгалагъа да тийишли болганды. Ол санда Къазахстанни Коммунист партиясыны Ара Комитетини Сыйлы грамотасына да. Сахна уа анга жалаанда кысыха тюшлеринде келгенди.

Жангырыу

1957 жылда Ата журтха къайтханда, холамлыла асламында Акъ-Сууда бла Герпегежде орналгандыла. Абидат да экинчисинде тохтаганды.

Культурабызны оту тиргизилип, театрыны суйгенле аны ишин жангыдан къурарга киришгенди. Назмучу, драматург Боташланы Исса бла Москвада биргесине окугъан тенги Атайланы Магоммет Абидатны табып,

Усталыкыны белгилери

Къайсы артистге да сахнада эксперимент керекти бир чакъ тубемей квалмайды. КъМР-ни сыйлы артисти, назмучу, драматург Маммеланы Ибрагим малквар театры юсюнден китабында, Дагыстанда «Сюймеклики поэмасын» кёргюзгенде болгъан ишни былай эсгергенди: «Балаланы Омарны жюреги жарыса, сахнада бир жангы кылыкъ кёргюзмей кыймаучуду. Бюгюн да этди ол адетин: ол – ханны мюлкюн жюриютген Хамалай Мисирханны жасакъ борчу ючюн юйюнде табылган затын, быстыр жабыуга туюмчек этип, кётюрюк чыгъады сахнага».

Мисирхан (Биттирланы Абидат) аны ызындан:

Аллахынг бла тилейме,
Ийвана эсенг Аллаха,
Сыйырма болгъанчыгымы,
Къойма башымы палаха.

тюзлюкюню юсюнден биргесине ишленге, аны таныгъанла дайым айтханлай турадыла. Мени бир танышым: «Кече кылыр жери болмагъан, ача-боха керекли болгъан да анга барыучу эдик», – деп эсгергенди. Игиликни унутмагъанла кёпдюле, ызындан келген төлгою ол бек сакъ болгъанын айтадыла.

Абидат кызы Лиза бла, туугъан-тудукъларыны арасында ариу жашаганды. Аны къараучула, танышла, ахлу-жууукъ да бек суйгенди. Къырал да намысын кёргенди. Ол 2015 жылда «Къабарты-Малквар Республиканы аллында кыйыны ючюн» орден бла сауыаланганды. Не тюрлю кыйын сынауладан ётсе да, кесин насыплыгъа санаганды. Алай эди.

МУСУКАЛАНЫ САКИНАТ.

СУРАТЛАДА: Биттирланы Абидат Москвада окугъан заманында; «Сюймеклики поэмасы» деген спектакльде; юйюрю бла.

Библиотекачыла кенгешкендиле, бирге тамамланыллык магарланы белгилегендиле

Бу ийыкыда Нальчикде КъМР-ни Культура министерствосуну башламчылыгы бла «Маданият - тѣзюмлюкню, сабырлыкны мурдору» деген халкыла аралы форум этгенди. Анга СКФО-ну республикаларыны, Абхазияны эм Юг Осетияны библиотека системаларында ишлегенле кыатышхандыла.

Геуорге кюн аны чеклеринде Т.Мальбахов атлы миллет библиотекеда кѣрмюч кыралганды, «тѣгерек стол» бардырылганды. Форумну тематикасын ачыкылай, Б.Пачев атлы республикалы жаш тѣлю библиотекеаны таматасыны орунбасары **Лариса Садыкова** бюгонлюкде жаш тѣлюде тѣзюмлюк аз болганын адамга динине, миллетине, кѣз кырамларына кѣре багъа бичиу тѣреге айлана барганын белгилегенди.

- Аны себепли быллай тубешиулены юслери бла абадан-

кюню бла кыралгъан «Жаш тѣлю. Бириклик. Келир кюн» деген концертде болгандыла.

Форумну экинчи кюню уа Чегем районну маданият ююнде тематикалы семинардан башланганды. Анга, къонакыладан тышында, элени бла шахарланы культура бѣлюмлерини таматарлары, библиотек системаны ишчилери да кыатышхандыла. Алагъа Чегем районну администрациясыны башчысыны орунбасарлары **Жанна Арипшева**, **Хасанш Одижев**, маданият бѣлюмню таматасы **Лариса Ворокова** тубегендиле.

Лариса Хусейновна жыйылгандыла районда кырандылашлык, шухѣлук сезимлени кючлер мурат бла кыаллай ишле тамамланганларыны юсюнден айтханды. Ызы бла Адыгеяны, Абхазияны, Ингушетияны келечилери да бек сейир докладла этгендиле. Сѣз

ла ъсюп келген тѣлюню тюз жолгъа салыргъа, ол тѣзюмлюкню тамыры, сылтауу неде болганын ачыкыларга кюрешибиз, - дегенди ол.

«Тѣгерек столгъа» КъМР-ни культура министри **Мухадин Куматов**, Т.Мальбахов атлы миллет библиотекеаны таматасы **Анатолий Емузов** да кыатышхандыла.

- Культура кыачан да халкылары бирикдиргенди. Ма бу форумну да ол себепден кыралганды. Къоншула бир бирлеринде болган жарыулары, жетишмилерин да бирге созерге керекдиле. Бу жолгъу жыйылгъа а анга себеплик этергине ийнанама, - деп чертгенди Мухадин Лялюшевич.

Ызы бла регионланы келечилери, аланы саны уа 15-ге жете эди, кеслеринде миллетле аралы халла кыалай кыралгандыларыны юслеринден докладла этгендиле, башхаланы жаш тѣлю бла ишлеуно сынауларына синггендиле.

Ол кюн ингирде уа къонакыла Кырал концерт залда республиканы районларыны чыгармачылык коллективлерини

кюню Ингушетияны библиотеке системасында ишлегенле Интернетни болушлугу бла жаш тѣлюню китап окургъа сейирлерин кызгъайдыла. Ала, инстаграмда тюзюнлей эфирлени хайырлана, тыш кыраллада жашагъанлагъа да бу жумушха кыатышыр онг бередила. Ол конкурслада хорлагъанланы сауыгъала бла да белгилейдиле. Докладчы айтханнга кѣре, бу сынауно башха кыралланы келечилери юлгоге алып ишлейдиле.

Кыабарты-Малкъардан сѣлешгенледен а энчи Заюково элени музыкалы школуну директору **Арсен Жилевни** белгилерчады. Ол жаш адамланы бирикдирир ючюн кыаллай ишле тамамлагъанларыны юсюнден, кесини сынамындан кѣп юлголе келтирип, тынгылы айтханды.

Ызы бла къонакыла районну краеведение музейинде болгандыла.

ТАППАСХАНЛАНЫ Аминат.
Суратланы автор бла **Артур ЕЛКАНОВ** алгандыла.

ЭСДЕ ТУТУУ

Жюрекледен энчи ыз кыойганды

Хар инсанни да дунягъа туугъан кюню уллу насыпды. Алай жашаулары бирле кеслерине, башхала уа жамауатха жоралайдыла. Ма ол экинчилени араларында устазла энчи жерни аладыла, нек дегенде билимиз бизни дунябыз кыап-кыра болуп кыаллык эди, шѣндюго болумлада уа бютунда. Устазла жашаудан кетселе да, халкыны эсинде кыаладыла. РСФСР-ни билим берууно отличниги Азаматланы Елена Ивановна ма аллай сыйлы адамладан эди.

Сабийле сыйген, ата-аналардан ыразылык тапхан эм ишчи нѣгерлерини араларында даражасы бийик жюрюген, сѣзю бла кѣллендире билген, таза ниетли, чынтты инсан эди ол. Сыфаты окъуна кюч бере эди бизге: тизгини юлго алырча, базанып, кыаты ишлегени ызындан атларча, ма аллай эди Елена Ивановна. Мен да, башха устазлача, школда ишлеген жылларымда андан кѣп затха юйренгенме.

Юйор жашауно юсюнден айтханда уа, таулу келин болганын энчи чертирге керекди. Ол бизни белгли алимибиз, Азаматланы Камильни юй бийчеси эди. Ариу юйор ъсдюргендиле, ол дунялары жарык болсун. Грекли тишируу таулула бла жуууклык жюрте билгенди, намыс-адетге да кыаты болганды.

Кызылары Элеонора бла Гюльжан Огъары Малкъарда жууукларына къонакыгъа келселе, биз алагъа солугуубузу алмай тынгылай эдик. Ала окъугъан китапларыны маганаларын айтычу эдиле бизге. Аллай бир ушагыбыздан сора Дюманы чыгармаларын окъугъаным эсимдеди. Кыалай терк учуп кетеди заман. Энди - Элеонора врач, Гюльжан - университетде устаз, кыарындашлары Ибрагим а предприниматель болуп урунадыла.

Школда ишлеген заманыбызда Елена Ивановна жашына кишини къошмагъанын ачык айтычу эди. Ол бек насыплы ана эди, сабийлерин чекис сыйген, алагъа уруша билмеген. Юч туудугуна ариу айтхан болмаса, ауазын кѣтюрмегенди. Терен ачыкылы эди. Ол да, баш иесича, алим болалык эди, кандидат диссертациясын окъуна жазууганды, алай жаланда кесини юйорюне угъай, школда да башхаланы юсюнден сагыш эте билгенди. Даулаш чыкъса, арсарсы сабийле жанлы болуучу эсимдеди.

Елена Ивановна Краснодарда тууганды, юйорю, саулау грек халкыча, сюрюнню сынаганды. Азиядан кыайхандан сора, Владикавказда орналып, жашауларын жангыдан кырагъан эдиле. Шимал Осетияны университетинде география факультетде окъугъанында танышхан эди Азаматланы Камиль бла. Жаш ол заманда Владикавказны аспирантурасында окъугъанды, тарых бла кюрешгенди. Юйор кырап, сабийле туугъандан сора да, Камиль илму ишин кыоймагъанды, анга себеплик этген а юй бийчеси болганды.

Алмни кабинетинде китапларында кыол ызларына,

аны жазгъан затларына кыарасанг, сейир этерсе - кыаллай билимли адам эди ол. Дунясын алышындыргъанда, юйорю бек апчыгъанды, ол жаланда иги ата болуп кыалмай, кыуанч да сауыгъалагъан, жашауно маганна бла толтургъан бек багъалы адам эди.

Баш иеси кетгенден сора да, жуууклары бла байламлыкны юзмегенди аны юй бийчеси. Ибрагим да таулу кыыз сайлагъанды. Аталаны Лейла врачды. Аны бла бирге юйге кыуанч келгенди, юч жашчык Азаматланы тукумларын байыкыландыргъандыла. Жашына биринчи сабий туугъанда, Елена Ивановна жарым жыл чакылы Москвада туруп, жаш адамлагъа эс тапдыргъанды.

Ариу адамдан ариу ыз кыалады. Ма бу эсгеруле анга шагъатдыла. «Елена Ивановна завуч, мен а профкомну председатели болгъанда, эсимдеди коллегаларыбызгъа сауыгъала сайлагъан заманыбыз. Кесим деген кылыгы болмагъанды, сабийлеге ауазын кѣтюрмей, сабыр сѣлешгенди. Аны окъуучулары олимпиадалада алыч жерлени алгандыла. Кеси да шахматла бла кючлю ойнагъанды, устазланы араларында эришиуледе кѣп сауыгъалагъа тийишли болганды.

Кесини жеринде эди ол. Сабийле аны жюрек ачыкылыгы, кѣзюнге кертини айта билгени, терен билими ючюн сыйгендиле, анда иги белги алгъан тынч болмагъанлыкыгъа. Берилген юй ишни билеп келген анга аз эди, хар окъуучу кесини оюмун айтырын элзегенди», - дейди испан тилден устаз Елена Гетманенко.

Орус тилден бла литературадан окъутхан Татьяна Федгагова бла Елена Ивановна тамата класлада бирге ишлегендиле. Ол айтханнга кѣре, окъуучула географияны бек жаратхандыла. Сабийни эсин бура, дерсни сыйдюре билгенди. «Бирге урунгандан сора да,

шухѣлук жюрютгенбиз. Бир инсанни сѣкген, тарыкыгъан, сѣзюн этген адети болмагъанды. Жарык адам, бетинден нюрю тѣгюле, юйорюнден кыуана билген, ала ючюн жашагъан жан эди. Ариу жаннетде жатсын!», - дейди Татьяна Измайловна.

- Къонакыбайлык этерге бек сыйгенди. Бирге жыйылсакъ, бир да болмагъанча, татыулу ашла бла сыйлаучу эди. Мени кѣзюмо аллында турады аны жарык бети, кюлюмсюрей тургъан кѣзлери», - деп эсине туюжореди Ахматланы Лидия, математикадан устаз.

«Назмуланы кѣлден айтыргъа, музыкагъа тынгыларгъа, жангы китап чыкыгъанлай, аны окъугъа сыйгенди. Дерслерин да айрмалы кыураучу эди. Нальчикни географиядан устазларыны методика жыйылыуно таматасы болуп тургъанды. Жаш педагоглагъа болушханды. Менсингенди, адамгъа эс тапдыра билгенди», - дейди орус тилден бла литературадан окъутхан Таира Ягубова.

Устазны иши бек кыыйнладан бирине санады. Бир класода окъуна сабийле кѣп тюрлю юйорледендиле, аланы хар бири бла сѣлеше билирге керекди. Елена Ивановна школну ичинде жарашулыкыну бла монглуккы юлгоюсо болганды.

-Бийик, субай санлы, ариу тишируу шарыруу бла тѣгерекни нурден толтургъанды. Мен школгъа директор болуп келгенде, коллектив бла танышдырыргъа Елена Ивановнагъа буюргъан эдиле. Ол бошдан туюлю эди. Аны даражасы бийикде болганын ол заманда окъуна ангылагъанма - дейди 4-чю номерли гимназияны директору Римма Нагоева. - Адам бла кюле-оинай биле эди, кийингени окъуна бирсилеге ушамай эди.

Сѣлеше билгени, кесин жюрютгени да айрмалы эдиле, мен андан кѣп затха юйоренгенме. Школда музей кыуарар умутубу барды. Анда алгыннгени бла шѣндюго школну болумун ачыкыларыкыбыз. Ол ишге устазла бла окъуучула бирча кышуулукъдула. Сѣзюс, Елена Ивановнагъа энчи жер бѣлюнюрюкдю, ансыз гимназияны тарыхы болмагъанчады.

Азаматланы Еленадан жашауно бла адамланы сюерге юйоренирге боллукъ эди. «Люся Келеметова бла Чеченланы Лена анама эгечлеча эдиле. Ала кыуанчада бла бушууда кыатыбыздан кетмегендиле, бек жууук адамларымча кѣреме аланы, - дейди Азаматланы Гюльжан. - Анамы биргесине ишлеген устазла уа бир бирлерине билеклик этгенлерин гитчелигимден кѣргенлей тургъанма».

Елена бла Камильни сабийлери жашауда кеслерини жерлерин тапхандыла. Ол да бек уллу саудыгъа анагъа, Елена Ивановна уа чынтты ана эди.

БАЙСЫЛАНЫ Марзият.

Ачык жууапла, юлгю жараула, уста бла суратха тюшюу

Къатыш единоборстволадан АСВ биригунно бел бауу кюллу болган жашыбыз Тюменланы Альбертти республикада тюрлю-тюрлю тубешуилеге чакырырга ёчдюле. Алай кезиулю жыйылыну аны бла Къабарты-Малкъар къырал аграр университет да къурагъанды.

Тюмен улу бла тубешуиге уа анда ишлегенле, окъугъанла

улуу ыразы болуп келген эдиле. Жыйылынуу къурагъанладан бири Россейни сыйлы тренери Михаил Казиевни оюмуна кёре, Альбертте соруула берирге, аны жууапларын эшитирге сыйгенле кертиси бла да кёп эдиле.

- Халкъда, нек эсе да, спортха берилгенле артык билимилле туююлдуле деген оюм жюройдю. Алай Тюмен улуча жашла ол

терс болгъанына толу шагъатдыла. Альберт бек билимлиди. Ол кюн ары келгенле да анга туююнгендиле, - деп чертгенди тренер.

Тубешууден сора Альберт, залгъа барып, къысха жарау бардыргъанды, карате кёкусин-кай секцияны келечилери бла суратха да тюшгенди.

«Алтындан», «кюмюшден» да - танг кесек

Озгъан солуу кюкле жерлешлерибизни спортда жетишимлери бла бай болгъандыла. Алайды да, каратени битеу тюрлюлеринден Ставрополь шахарны биринчилиги бардырылгъанды. Анга тренерле Къараланы Асланни бла Этчеланы-Курбаналиева Асиятны сохталары къатышхандыла.

Асият Яникой элде сабийлени юйретип башлагъанлы жаланда бир ненча ай болады. Школчула ол секциягъа бек суююп жюройдюле. Аланы спортну бу тюрлюсюне толусунлай берилгенлерине уа озгъан эришуню эсеплери да шагъатлыкъ этдиле. 11-чи эм 4-чю классланы окъуучулары Байсолтанланы Маргарита бла Къансайланы Исмайыл биринчиле болгъандыла. Маргарита кумитэде 1-чи жерге чыкыгъанды эм джуу-кумитеде да «кюмюшню» ычхындырмагъанды. Къансайланы Исмайыл да кумитэ тюрлюсюнде биринчи жерни алгъанды.

Къараланы Асланни сохталары Созайланы Азамат бла Къараланы Рамазан да жетишимли болгъандыла. Рамазан

каратени ката эм кумитэ тюрлюлеринде хорлап, «алтынла» къытханды. Созай улу да аны ызындан «кюмюшлеге» тийишли болгъанды.

Кёп республикаланы келечилерини араларында кючлюледен бирлери болуп, майдалла бла къайтхан тренерлеге, аланы сохталарына да ыспас этерчады. Ол а адам сайлагъан

ишин суюгенини, анга толусунлай берилгенини шартыды.

СУРАТДА: (солдан онгнга): Байсолтанланы Маргарита, Къансайланы Исмайыл, Созайланы Азамат, Къараланы Рамазан, тренерлери Этчеланы-Курбаналиева Асият эм Къараланы Аслан бла.

Россейни кубогу Асланда

Халкъыбызны спорт жашауунда Хасанияда жетишимли ишлеп тебиреген «Элбрус» клуб энчи жерни ала барады. Анда жарау этген жашла бизни хар ыйык сайын хорламлары бла къууандыргъанлай турадыла.

Ма бу жол да Москвада спортну К-1 тюрлюсюнден Россейни кубогу ючюн эришуледе Шахмырзаланы Аслан 86 килограмм ауурлукъда кишиге ал бермегенди. Ол тренерле Жантудууланы Азаматда бла Ёлмезланы Дагиде жарау этеди.

Басмагъа **ТАППАСХАНЛАНЫ Аминат** хазырлагъанды.

Алгъышлау

Андан да уллу жетишимле тежейбиз

Хурметли къарындашыбыз Далхат! Санга энчи полковник чын берилгенине бек къууанганыбызны билдире, жюрекден къызыу алгъышлайбыз, ёхтемленебиз. Ол сени кёп жылланы республикада тынчлыкълы жашау ючюн арымай-талмай кыулукъ этип келгенинге берилген бийик багъады, уллу даражады. Тутхан ишинге мындан ары да бет жарыкълы болурунгу, андан да уллу жетишимлеге жетеринги суюгенибизни билдиребиз.

Хапаланы тукъум.

Фестиваль

Сахнада - эм фахмулула

Къабарты-Малкъарда бусагъатда СССР-ни халкъ артисти, Санкт-Петербургда филармонияны академиялы симфония оркестрини таматасы Юрий Темирканов атлы халкъла аралы жетинчи музыкалы фестиваль барады. Аны Россей Федерацияны бла Къабарты-Малкъарны культура министрстволары къурагъандыла.

Фестивальны биринчи концерти 23 октябрде болгъанды. Ол Джузеппе Верди атлы милан фортепиано квинтетни концерти бла башланган эди. Экинчиси 29 октябрде болгъанды. Анда Республиканы жамауаты РФ-ни сыйлы артисти, Большой театрны солисти Роман Муравицкийге тынгылагъанды, къарагъанды.

Фестивальны ючюнчю концерти уа 12 ноябрде болгъанды. Алгъа жыйылгъанла Юрий Хатуевич Темиркановну жашау эм чыгармачылыкъ жолуна аталгъан сурат кёрмочге къарагъандыла. Залгъа киргенлей а, кёп болмай дуниясын алышхан совет эм россей дирижёр эм композитор Борис Темиркановну эсгерип, аны намысына бир минутну шумсуз суюлгендиле. Арта уа жаш музыкантла кеслерини фахмуларын кёрюзтгендиле.

Фестивальны программасында болгъаныча, жашла бла къызла музыка инструментадлы сокъгъандыла, жырлагъандыла, телсегендиле. Бу концертте, тереге айланганыча, музыкагъа профессионал жолларын бизни республикада башлагъан, арта уа къыралыбызны башха окъуу юйлеринде юйренген жашла бла къызла къатышхандыла.

Анда жыйылгъанланы Искустволаны Шимал-Кавказ къырал институтуну эм колледжини студентлери да

къууандыргъандыла. Аланы араларында Атмырзаланы Танзила да болгъанды. Ол меццо-сопрано ён бла Жорж Бизени «Кармен» операсында Хабанераны ариясын бир да аламант жырлагъанды.

Эсгертиу: башда айтылгъан фестивалны чеклеринде дагъыда эки концерт боллукъду. Бири - 20 ноябрде Къырал концерт залда. Анда КъМР-ни госфилармониясыны симфония оркестри согъарыкъды.

Ахыр концерти уа 27 ноябрде Музыка театрда барлыкъды. Ары келгенле республиканы жамауаты италиячы музыкантла Фридер Бертольдха (виолончель) бла Маргарита Сантисге (фортепьяно) тынгыларгъа боллукъдула.

КЕРТИЛАНЫ Сакинат.

Кыска чамга

«ЧИБИЖИ»

– Мен тюкеннге жетип келейим, кызычкыны эшикке ийме, – деди келини кыйын анасына. – Нек айтдың алай?

– Кемалны жашына кетип кыалыр деп кыоркыма. – Да барсын, иги адамлады-ла...

– Мен да аны ючюн айтама алай, бек сакъ бол.

Келини тюкеннге кетди, амма да, аны алай нек селешгенин аныгаламай, сагъыша кирди. «Келсе, бир толу хапар сорурма, – деди кеси кесине. – Тилеп кетгенинен ары, юйден а чыгъармайым». Ол акыйлда тохтап, экинди намазын этип тебиреди.

Ол да намазга уюганлай, орамда машина тохтагъан таууш чыккъы. Кыыз, ич отоуда анасыны сөзлерин эшитген эди да, эшикни бир кесек ачып,

аммасына кез жетдире, сагъа-тына кырап тура эди. Машина тохтагъанлай, намазлыккыны бир жаны бла эшикке мыллыгын атды. Амма намазлыккыдан чыгъып кыалалмады. Алай а: «Аллах, сен кеч», – дей, галошун туудугъуну ызындан атды.

Юйоне жуукълашып келген ана, кызы машинага миннгенин эсledi, тыяр акыйлда аны аллына чапды. Не келсин, киеулукню кыарындашы бла эгечи, дагъыда бир жаш, анга да ышара, шофер да машинаны андан жанлата, кыаты бла озуп тебиредиле.

– Ой, насыпсызла, чибижини алып барсыз! – деп кычырды ана.

Ала уа тохтагъанмы этерик эдиле, кетдиле. Бу да: «Мен айыпдан чыккъым!» – дей, юйоне кирди.

КЕЛИШИМ

– Мен кыалай аныгалайым санга жюрегими, – деди жаш кыызга.

Экиси да автостанцияда сюеле эдиле. Институтда дерследен чыгъып келген эдиле алайга. Кыыз Тебердиге, жаш Черкеске кетерик эдиле.

– Беш жылны бир-бирибизни танийбыз. Ызынгдан нек айландырып турса? Огъесе сюйгениме ийнанмаймыса энтта?

– Ийнанмайма, – деди кыыз, жерге кырап.

– Да не этейим, сен ийнанырча? Айт!

– Ма, мени автобусум келди, – деди да кыыз, сора, ышарып, башын кетюрдю да: – Анга минип, Тебердиге дери жырлап барсанг, ийнанырга болурма.

– Алыннганды деп, Кыубранн-

га ашырырга сюе эсенг, башханы изле, – деп, жаш кысыха бурулуп, Черкеске барлыкъ автобуса тохтаучу жерге атлады.

Тебердиге улоу тебиреп калды да, кыыз, аны ызындан жетип, ойнап айтама дерча болмады. Алай автобус Кыарачай шахардан чыккъанлай, арт жанындан бир ариу жыр эшитилди. Кыыз сюйгенини ауазын билип, кюллюгюн кючден тыя, баш энишге кыарады. Кыалгъанла жыр келген жанына башларын бурдула.

Ма алай, орусча, кыарачайча да сюймеклик жырланы айта, Теберди шахарга жетди жаш. Автобусдан тюшмей, аны бла ызына кыайтды. Узаймай экиси бир юй болдула.

АППАЛАНЫ Билал,
кыарачайлы жазычу

Билдириле

Чам, лакъырда,
сюймеклик жырла

Къулийланы Кыайсын атлы Малкъар кырал драма театр сахна искусствону сюйгенлени Жантууланы Иссаны пьесасына кере салыннган «Киеулук» деген спектакльге чакырады.

Оюн 2018 жылны 20 ноябринде Кырал концерт залда (ГКЗ) кергюзтюлюкдю.

18:00 сагъатда башланарыккъы.

Соруулары болгъанла бу телефон номерлеге селешсинле: 8(8662) 96-85-50; 8-938-691-25-39.

Кермючге чакырабыз

КъМР-ни Культура министерствосу, Россейни суратчыларыны союзуну республикалы бёлюмю, Суратлау искусстволаны А. Ткаченко атлы музейи суратчы Рустам Тураевни 60-жыллыгына жораланнган эри кермючюн бардырады. Аны керюрге сюйгенле 25 ноябрьге дери музейде шагырейленирге боллукдула.

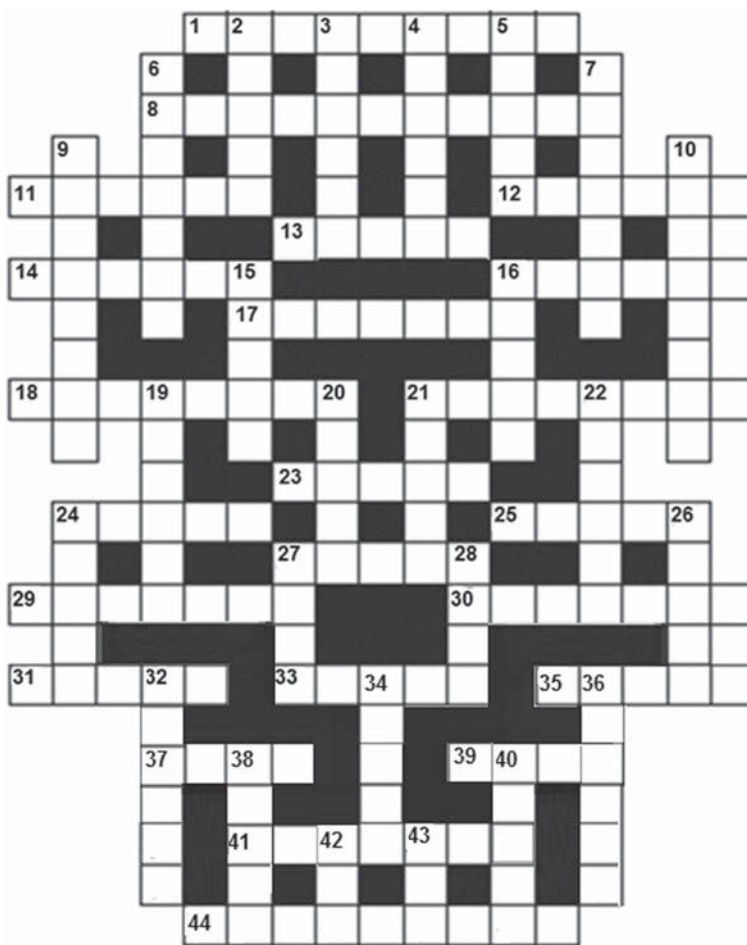
Соруулары болгъанла 42-37-18 телефон номер бла селеширге боллукдула.

СӨЗБЕР

ЭНИНЕ: 1. Арслан, къарт болса, аллай болур дейдиле. 8. Кезонго, жюрегини да къуандырмагъан хал. 11. Ашха къошуучу ариу ийисли ханс. 12. Кюнню заманы. 13. Ол кирсе эл кечюп болгъанды. 14. Малкъар мифледе от анасы. 16. Ышаннган адамынга асыралырга берилген зат. 17. Артыкылык. 18. Азияда миллет адамы. 21. Чам, лакъырда, оюн сөз. 23. Малкъар, Черем. 24. Болгъан ишни керген адам. 25. Байлык. 27. Кындес. 29. Туура этиу. 30. Эркин этиу. 31. Таулула аны этден этип, кюнде, желде къурутхандыла. 33. Ичмесенг – Ануар, ичсенг – жаныуар. 35. Эрттегили аскерчини саууту. 37. Буруу. 39. Кыар тебе. 41. Кыоркъакъ, эринчек адам. 44. Тиширууну сабий табардан алга хали.

ЁРЕСИНЕ: 2. Ол къанатлыла кече иги кереди. 3. Ауузунга сыйыннган тенгли суу. 4.

Чалыннган жерде жангыдан чыккъан кырдык. 5. Халыдан тойме этгенде хайырланлыуучу бау. 6. Кышыны атына алай да айтадыла. 7. Жумушакъ кюмюш бетли металл. 9. Назму китап. 10. Жолга тебиреген. 15. Тишируу ат. 16. Аты таурухда сакъланнган, кырым ханла бла урушха чыккъан таулу кыыз. 19. Мырды жерледе ёсген иничке узун чапыраккы ханс. 20. Жыртхыч чабакъ. 21. Уксус. 22. Малкъар театры актрисасы Текуланы 24. Эски оба. 26. Атха алай айтадыла эски таулу жырда. 27. Адамны башха жаны болгъан затдан энчилиги андады. 28. Жазыучуга ол бек керекди. 32. Иги ишинг ючюн ариу айтыу. 34. Малкъар театры актрисасы Жабелланы 36. Дарман тюкен. 38. Жорукуга жыйылуу. 40. Кыол жетдириучо. 42. Иги адамын бетинден келген жарык. 43. Юйренмеген байтал.

ГАЗЕТНИ 138-чи НОМЕРИНДЕ БАСМАЛАННГАН СӨЗБЕРНИ ЖУУАПЛАРЫ:

ЭНИНЕ: 7. Орсундак. 8. Кыоспарты. 11. Пашот. 12. Китап. 13. Ушхуурчу. 16. Чалгъычы. 17. Кыылкыяр. 18. Алхам. 20. Жамбаш. 21. Ариука. 22. Шалбар. 23. Думала. 25. Абаза. 29. Малчыла. 31. Балаган. 33. Залыккылды. 35. Марал. 36. Сапра. 37. Сабырлык. 38. Акътопрак.

ЁРЕСИНЕ: 1. Ортакълау. 2. Мухол. 3. Зарашкы. 4. Боюнчакъ. 5. Закий. 6. Аттахият. 9. Шаухал. 10. Улутха. 14. Быжмылдык. 15. Алтуракъла. 18. Ашыра. 19. Марда. 24. Мархабай. 26. Быкыла. 27. Забыра. 28. Шауурдат. 30. Адамлык. 31. Бодуркы. 32. Тамыр. 34. Тайпа.

Учредитель: Кыабарты-Малкъар Республиканы Парламенти бла Правительство

Баш редактор
АТТАЛАНЫ Жамал

РЕДКОЛЛЕГИЯ:

ТЕКУЛАНЫ Хауа (баш редактору орунбасары),
ЖАНГУРАЗЛАНЫ Нажабат
(баш редактору орунбасары),
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис (жууаплы секретары),
МОКЪАЛАНЫ Зукура (бёлюмню редактору),
МУСУКАЛАНЫ Сакинат (бёлюмню редактору),
ТИКАЛАНЫ Фатима (бёлюмню редактору),
УЛБАШЛАНЫ Мурат (бёлюмню редактору).

ТЕЛЕФОНЛА:

Редактору приёмный - 42-63-01. Баш редактору орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82. Жууаплы секретарь - 42-66-85. Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

Газет Басманы эм асламлы информацияны эркинликлерин къоруулау жаны бла Кыабарты-Малкъар регион инспекцияда 2016 жылда 19 декабрьде регистрация этилгенди.

Регистрация номер — ПИ № ТУ07-00118. Индекс - 51532

Газетни басмагъа "КъМР-Медиа" ГКУ-ну компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет "Тетраграф" ООО-ну типографиясында басмаланнганды. Нальчик шахар, Ленин аты проспек, 33

Номерге графикге кере 19.00 сагъатда къол салынады. 20.00 сагъатда къол салыннганды.

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН
ЧЫГЪАРГЪАНЛА:

Текуланы Хауа -
дежурный редактор;
Кетенчиланы Зульфия,
Кучукланы Сафият - жууаплы секретары орунбасарлары;
Геляланы Валентина - (1,2,3,4-чю бетле), Токумаланы Салим - (9,10, 11,12-чи бетле) - корректорла.

Тиражы 1390 экз. Заказ № 1142
Багъасы 15 сомду.

РЕДАКЦИНЫ ЭМ
ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар,
Ленин аты проспек, 5
электронный почтасы:
elbor_50@mail.ru